

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Præcipuæ objectiones solvuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

est omnium cognoscitiva. Minor autem probatur: Capacitas habendi non solum formam propriam, sed etiam alterius rei, est amplitudo & illimitatio quaedam: Sed immaterialitas est ratio amplitudinis & illimitationis in forma: Ergo est ratio istius capacitatis. Minor patet, nam coarctatio & limitatio formae provenit à materia, & consequenter materialitas est ratio coarctationis formae: Ergo immaterialitas est ratio amplitudinis, & illimitationis formae, & consequenter est ratio praedictae capacitatis.

S. II.

Præcipua objectiones solvuntur.

52 **C**ontra hanc doctrinam & rationem D. Thomae, plura & difficillima obijci possunt argumenta. Primum est, non cognoscencia, præter formam propriam, aliorum formas recipiunt: Ergo differentia à Divo Thoma statuta, inter cognoscencia & non cognoscencia, falsa est, & consequenter ejus ratio falso nititur fundamento. Consequentia patet, Antecedens probatur: aqua enim recipit in se calorem: calor autem non est propria forma aquae: aer etiam in se recipit species intentionales: Ergo non viventia, & non cognoscencia, apta sunt in se recipere, non solum proprias formas, sed etiam formas aliorum.

53 **R**espondeo cum Carmelitis Salmanticensibus, tract. 3. disp. 2. dubio 1. & 2. duplex esse notabile discrimen inter cognoscencia & non cognoscencia, quantum ad propositum. Primum consistit in eo quod non cognoscencia recipiunt alienas formas, non tamen easdem cum eis à quibus illas recipiunt: nam aqua v.g. recipiens calorem ab igne, non recipit eundem numero calorem ignis, sed alium distinctum realiter, & idem contingit in aliis non cognoscencibus: cognoscencia verò apta sunt in se habere formas aliarum rerum, eadem specie & numero, absque reali distinctione ab illis à quibus recipiunt formas; nam species lapidis, quæ intellectus constituitur in actu ad intelligendum lapidem, continet in se formam & naturam lapidis, eandem realiter cum illa quæ in lapide ad extra invenitur, non quidem sub modo essendi naturali (hoc enim est impossibile) sed intelligibili & intentionali, quia ut docet D. Thomas 1. de Anima lect. 24. & 7. Metaph. lect. 6. species rei intellectæ, est quidditas ejus, & 4. contra Gentes cap. 14. docet verbum nostri intellectus, ex ipsa re intellecta habere, ut intelligibiliter eandem numero naturam contineat.

54 **S**ecunda differentia, ex qua sumitur secunda solutio argumenti propositi est, cognoscencia recipere in se aliorum formas, scilicet species intentionales, per identitatem cum illis, taliter quod intellectus actuatus specie lapidis, identificetur cum lapide, & cum specie repræsentativa illius, non quidem in esse entitativo & naturali, sed in esse intentionali & intelligibili: juxta illud quod docet Philosophus 3. de Anima textu 37. *Anima intelligendo fit omnia*: At verò non cognoscencia, non recipiunt formas aliorum, per identitatem cum formis, nec cum illis à quibus tales formas recipiunt; & in hoc etiam stat differentia à D. Thoma statuta, inter cognoscencia & non cognoscencia.

Contra hanc doctrinam, quam lato calamo, & eruditè, ut alia, prosequuntur Salmanticenses

A les, loco citato, referentes Capreolum, Caietanum, Ferrariensem, & omnes Discipulos Divi Thomae, fieri solent plures instantiæ, quæ in Tractatu de Visione beata, ubi de hoc iterum redibit sermo, commodius proponuntur ac diluuntur.

Obijcies secundò: Datur natura cognoscitiva materialis: Ergo immaterialitas ad rationem cognoscitivi necessaria non est, & consequenter nequit esse ratio à priori virtutis cognoscitivæ. Secunda consequentia, ex prima evidenter colligitur: prima verò ex Antecedenti: Antecedens autem constat, natura enim sensitiva est materialis, & tamen est cognoscitiva: Ergo datur natura cognoscitiva materialis.

54 **R**espondeo ex doctrina D. Thomae quæst. de spiritualibus creaturis art. 2. in corp. & 2. cont. Gent. cap. 68. ad finem: immateriale sumi tripliciter, primò pro excludente informationem materiæ, secundò pro independente à materia, tertio pro excedente conditionem materiæ in agendo & recipiendo. Primo modo natura angelica est immaterialis, non enim à materia dependet, nec materiam informare potest. Secundo modo anima rationalis immaterialis est, licet enim materiam informet, est tamen independens ab illa. Tertio modo anima sensitiva est immaterialis, quamvis enim dependeat à materia in essendo, & ideo immaterialis entitativa non sit; recipit tamen species intentionales modo repræsentativo, & operatur independenter à qualitatibus quæ sunt dispositiones materiæ: visio enim non elicitur medio calore, aut frigiditate, siccitate, aut humiditate, quæ sunt dispositiones materiæ: unde quamvis sit entitativè materialis, non tamen est materialis immerisivè; hoc est totaliter immersa materiæ, sed excedens illius conditionem in recipiendo, & agendo: quare Philosophus 2. de Anima textu 124. docuit plantas non cognoscere, propter suam materialitatem: sensus autem (inquit) cognoscitivus est, quia receptivus specierum sine materia.

55 **E**x quibus ad argumentum in forma respondetur distinguendo Antecedens. Datur natura cognoscitiva cognitione perfecta, quæ materialis est, nego Antecedens: cognitione imperfecta, scilicet sensitiva, subdistinguo Antecedens: quæ materialis est entitativè, concedo Antecedens: immerisivè, id est omnino immersa materiæ, & ab illa totaliter comprehensa, nego Antecedens; & distinguo Consequens: non requiritur immaterialitas ad rationem cognoscitivi perfectæ, nego consequentiam: ad rationem cognoscitivi imperfectæ, subdistinguo Consequens: immaterialitas sumpta pro independentia à materia, concedo consequentiã: sumpta pro excessu supra conditionem materiæ, & non immersione in illa, nego consequentiam. Itaque ad cognitionem perfectam, qualis est cognitio intellectiva, requiritur principium immateriale entitativè, hoc est independens à materia in essendo: ad cognitionem verò imperfectam, qualis est sensitiva, non exigitur principium immateriale in essendo, id est à materia independens; sed immateriale per excessum supra conditionem materiæ, & negationem totalis immersionis in illa.

Obijcies tertio: Dantur plures formæ immateriales, quæ non sunt cognoscitivæ: Ergo immaterialitas non est ratio à priori virtutis cognoscitivæ, & consequenter non potest demonstrari à priori per illam. Consequentia patet, Antecedens verò probatur: voluntas enim, ejusque

actus & habitus in illa residentes, capaces cognoscendi non sunt, & tamen sunt formae immateriales: item intellectus agens, ut docent Philosophi in libris de Anima, cognoscitivus non est, quamvis sit immaterialis: Ergo dantur plures formae immateriales, quae non sunt cognoscitivae.

Respondeo primò, quòd quando D. Thomas docet immaterialitatem in formis esse radicem virtutis cognoscitivae, hoc non debet intelligi de formis accidentalibus, sed substantialibus: non enim omnis forma accidentalis immaterialis, est cognoscitiva, saltem formaliter, ut patet in exemplis adductis, nulla tamen datur forma substantialis immaterialis, quae non sit cognoscitiva ut *quo*, id est radicaliter elicitiva cognitionis, per modum principii *quo*.

Respondeo secundò: omnem formam immaterialem, etiam accidentalem, esse cognoscitivam, non elicitivam, & formaliter, sed consecutive, vel antecedenter: voluntas enim, & habitus in ea residentes, necessariò supponunt intellectum, cum nihil sit volitum, quin praecognitum; intellectus verò agens, licet non sit intellectivus formaliter, & elicitivus, est tamen cognoscitivus, antecedenter & causativus: quatenus causat species, quibus intellectus possibilis sit potens ad eliciendam cognitionem.

Obijcies quartò: Si immaterialitas esset ratio intellectualitatis, juxta modum immaterialitatis, deberet esse modus virtutis intellectivae: Sed hoc ita non contingit: Ergo &c. Major constat, Minor probatur. Omnes Angeli adaequantur in ratione immaterialitatis; omnes enim aequè sunt à materia independentes, & aequaliter excludunt materiam, cum omni Angelo essentialiter repugnet à materia dependere, & cum illa in compositionem venire; & tamen unus excedit alium in virtute cognoscitiva: Angeli enim superiores, perfectiori modo intelligunt, quam inferiores: Ergo &c.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem, ad cujus probationem, nego Majorem, nam licet omnes Angeli adaequantur in termino à quo separationis à materia, ob rationem in probatione assignatam, non tamen omnes aequantur, penes terminum ad quem: quia licet omnes essentialiter materiam excludant, & dependentiam ab illa; est tamen unus actualior alio, ejusque major actualitas cognoscitur ex minori numero specierum, quò indiget ad cognoscendum, & consequenter unus alio magis excedit potentialitatem materiae, ut in Tractatu de Angelis latius exponemus.

Obijcies ultimò: Esto in creaturis immaterialitas possit esse medium demonstrativum à priori virtutis cognoscitivae, aut cognitionis actualis, non tamen immaterialitas divina: Ergo ratio quae D. Thomas probat cognitionem in Deo ex illius immaterialitate, non est demonstrativa, saltem à priori. Consequentia patet, Antecedens probatur. Medium demonstrativum à priori, debet distingui saltem virtualiter à perfectione demonstrata per ipsum, aliàs idem per idem probaretur, quòd est demonstrativa non sustinet: Sed immaterialitas in Deo non distinguitur virtualiter à divina cognitione, nec à virtute cognoscitiva proxima, vel radicali: cum haec omnia ad eandem lineam pertineant, nec distinguantur in rebus creatis, ex propria ratione formali, sed ex sola limitatione & potentialitate

creatura, ut supra declaravimus: Ergo immaterialitas in Deo non potest esse ratio à priori per quam illa demonstrantur.

Huius argumenti variè respondent Auctores. In primis enim aliqui dicunt, quòd licet cognitio in Deo non differat virtualiter ab ejus immaterialitate, scientia tamen quatenus dicit speciale attributum, ab illa differt virtualiter. Unde cum D. Thomas art. 1. quæstionis 14. solum intendat, ex summa Dei immaterialitate demonstrare dari in illo scientiam, ejus ratio est demonstrativa, & à priori.

Secundò alii respondent, existentiam divinam, sub conceptu essentiae, distingui virtualiter à natura sub conceptu naturae; & quia in ratione essentiae constituitur, per immaterialitatem, in ratione verò naturae, per intelligere, rectè demonstratur à D. Thoma, Deum esse summè intelligentem, quia est summè immaterialis.

Tertiò alii putant ab hoc argumento se expedire, dicendo quòd immaterialitas est ratio constitutiva divinae naturae, ac proinde ab intellectu & intelligere divino virtualiter distincta.

Sed istae solutiones videntur insufficientes. Prima enim est contra mentem D. Thomae, ut constat ex verbis quibus concludit primum articulum quæstionis 14. *Vnde cum Deus sit in summo immaterialitatis, sequitur quod sit in summo cognitionis.* Probat ergo D. Thomas, ex immaterialitate cognitionem absolutè in Deo, & non solum modum specialem illius, scilicet scientiam.

Secunda rejicitur ex eo quòd distinctio illa virtualis inter essentiam divinam sub conceptu essentiae, & sub conceptu naturae, majori parti Thomistarum displicet, & ex illa sequitur, ut supra arguebamus, quòd primum Dei attributum sit conceptus naturae.

Tertia etiam solutio non probatur, tum quia supponit immaterialitatem esse rationem naturae divinae constitutivam, quòd supra impugnavimus; tum etiam, quia hoc dato, difficultatem argumenti non evacuat; nam D. Thomas ex immaterialitate non solum demonstrat dari intellectum in Deo, sed etiam Deum esse naturae intellectuales, ac proinde immaterialitas in Deo, virtualiter debet distingui, non solum ab intelligere divino, sed etiam ab ejus intellectualitate. His ergo solutionibus prætermisissis.

Respondeo D. Thomam demonstrare Deum esse intelligentem, ex eo quòd est immaterialis, tanquam per rationem à priori quoad nos, non tamen quoad se: sive ut alii dicunt, prioritate fundatà in nostro conceptu, non autem in re concepta: cum enim videamus in creaturis, quòd immaterialitas est causa & ratio intellectus, inferimus quòd hæc duo, etiam in Deo, intimè connexa sunt, & quòd unum esset ratio à priori alterius, nisi reperirentur in actu purissimo, & nisi ad eandem lineam pertinerent.

Si quis tamen sustinere velit, demonstrationem D. Thomae esse à priori, non solum quoad nos, sed etiam quoad se, poterit admittere distinctionem, & prioritatem virtuales in Deo, inter immaterialitatem, & cognitionem, aut virtutem cognoscitivam: ex hoc enim non sequitur, quòd immaterialitas sit ratio divinae naturae constitutiva, quia licet admittatur virtualiter prior intellectus, vel intellectualitate divinam, se habet tamen in Deo, per modum transcendentis:

tis: conceptus verò naturæ, saltem explicitus, non est communis, & transcendentalis, sed proprius ac specialis; unde sicut ratio entis creati, quamvis per se primò concipiatur in homine; quia tamen est transcendens, & communis omni creaturæ, humanam naturam non constituit: ita nec ratio entis, seu substantiæ immaterialis, constituit naturam divinam, quia similiter se habet per modum transcendentis increati, & est communis omnibus perfectionibus & formalitatibus divinis.

ARTICULUS III.

An deus in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectu distincta?

§. I.

Proponitur status difficultatis, & sententia negativa præfertur.

Supponit primò ex Tractatu de Trinitate: Intellectum divinum, ut est in Patre, & ut modificatum per relationem paternitatis, habere rationem potentia generativæ Filii, seu principii quo generationis Verbi divini:

Suppono secundò ex dicendis in Tractatu de scientia Dei: Intellectum Dei practicum, ut motum & applicatum à voluntate divina, habere in Deo rationem potentia executivæ, & producere res ad extra per actum imperii, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, ut ibidem ostendemus: unde solum difficultas est, an ratio potentia salvetur in intellectu divino, per ordinem ad intellectiōnem essentialē.

Suppono tertio: Non esse quæstionem de potentia realiter productiva actus intelligendi, & realiter, vel ex natura rei ab illo distincta (hæc enim involvit imperfectionem, & repugnat actui purissimo) sed de potentia ab actu virtualiter solum distincta, id est, distinctione rationis habente fundamentum in Deo, & non solum in nostro modo concipiendi res divinas per analogias ad res creatas. His præmissis.

Dico: Non dari in Deo potentiam intellectivam, respectu divinæ intellectiōnis essentialis, ab ea virtualiter distinctam. Est contra Corneio infra quæst. 14. Aravim 12. Metaph. quæst. 1. art. 2. & quosdam alios recentiores Thomistæ.

Probatur primò ex D. Thoma 1. contra Gentes cap. 45. ratione 4. ubi negat in Deo potentiam intelligendi, & solum concedit actum. Item 2. libro cap. 10. & in hac parte quæst. 25. art. 1. ad 3. & 4. 1. art. 3. ad 4. in ordine ad actus essentialis intelligendi & volendi, docet dari potentiam in Deo secundum modum significandi tantum: id est secundum nostrum modum concipiendi res divinas, per analogiam ad res creatas: Ergo ex D. Thoma, non debet admitti in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectu distincta, id est, distinctiōne rationis cum fundamento in re.

Probatur secundò ratione: Intellectio essentialis in Deo, non distinguitur virtualiter ab eius intellectu: Ergo non potest admitti in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectu essentiali distincta, seu virtuale principium intellectiōnis essentialis. Consequentiā patet. Antecedens probatur ex fundamentis supra statutis, agentes de constitutivo divinæ naturæ: nam (ut

Tom. I.

A ibidem exposuimus) ea solum distinguntur virtualiter in Deo, quæ æquivalent pluribus rationibus, aut perfectionibus, distinctis in creaturis ex genere suo, & ad diversas lineas pertinentibus, id est diversa objecta formalia respicientibus: At intellectus & intellectio, in rebus creatis non distinguntur ex genere suo, nec ad diversas lineas pertinent; cum idem objectum formale respiciant, sed tantum differunt ex limitatione & potentialitate creaturæ, quæ non est tantæ perfectionis & puritatis, ut possit sibi realiter identificare suam ultimam actualitatem: Ergo intellectus & intellectio essentialis, non distinguntur in Deo virtualiter.

B Probatur tertio: Non est fundamentum in Deo, ut illius intellectus potentialis concipiatur: Sed principium proximum virtuale intellectiōnis, ut potentiale concipitur: Ergo non est fundamentum in Deo, ut illius intellectus concipiatur, ut principium virtuale proximum intellectiōnis. Major patet, Minor probatur. Principium virtuale proximum intellectiōnis, concipitur ut determinabile per intellectiōnem, & per illam perfectibile, tanquam per actualitatem: Sed determinabile per actum, & per illum perfectibile, potentiale est, vel ut potentiale intelligitur: Ergo principium virtuale proximum intellectiōnis, ut potentiale concipitur.

C Dices, Intellectum divinum non concipi ut potentialem & imperfectum, quia licet concipiatur sine expressione ultimæ actualitatis, implicitè tamen illam includit, sicut divina essentia, sine attributorum expressione intellecta, non concipitur ut potentialis & imperfecta, eo quod illa implicitè contineat, sicut ens suas proprietates.

Sed contra: Principium virtuale non continens actu implicitè actualem operationem, est implicitè potentiale: Ergo non continens actu explicitè actualem operationem, erit saltem explicitè potentiale, & consequenter imperfectum quoad explicitum.

Præterea, expressio ultimæ actualitatis propria lineæ, debetur cuilibet perfectioni divinæ; ac proinde concepta sine illius expressione, ut potentialis intelligitur: Sed actualis intellectio est ultima actualitas in genere & linea intelligibili, attributa verò non pertinent ad lineam essentia & naturæ: Ergo quamvis divina essentia, sine attributorum expressione intellecta, ab ipsa potentialitate concipiatur, intellectus tamen divinus potentialis concipitur, quando intelligitur sine expressione actualis intellectiōnis. Minor patet, Major autè, in qua solum est difficultas, sic potest suaderi. Perfectiones divinæ, cum sint actus purissimi, sunt à nobis constituendæ modo imaginabili purissimo, & perfectissimo: Sed perfectior ac purior concipitur divina perfectio, quando intelligitur, ut exprimens ultimam suæ lineæ actualitatem, quæ dum intelligitur, ut eam solum implicitè continens: Ergo quælibet perfectio in Deo, expressione ultimæ actualitatis propria lineæ, constituenda est.

Confirmatur: Intellectus divinus debet concipi actualis, ut nulla creatura illo actualior sit conceptibilis: Sed nisi concipiatur, ut exprimens actualem intellectiōnem, aliqua creatura, illo actualior concipietur: Ergo petit concipi à nobis ut metaphysicè constitutus expressione actualis intellectiōnis. Major constat, Minor probatur. Actualis intellectio creata, actualior intelligitur in linea intelligibili, omni non exprimente actualem

H 3 lem